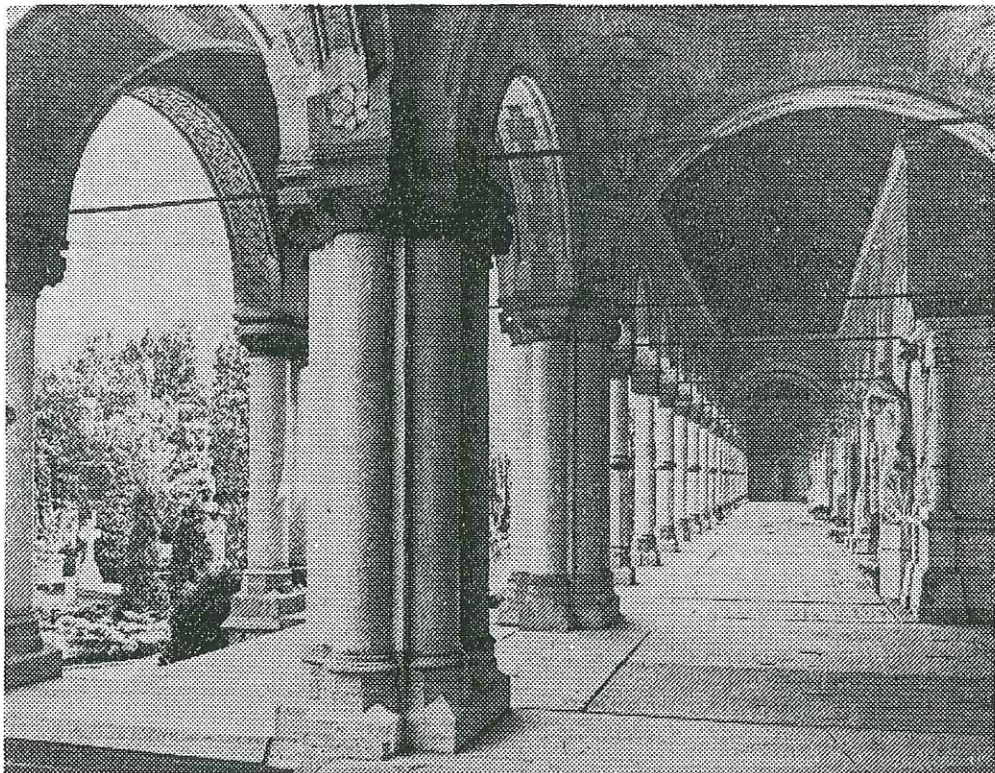

DE LIJST

*Een wekelijkse
rubriek over
Haagse gebouwen
op de rijks-
monumentenlijst
door Evelyn de
Regt*

Arcade als erkenning van katholieke geloof

● De arcade van W.B. Liefland op de katholieke begraafplaats aan de Kerkhoflaan.

De arcade op de katholieke begraafplaats aan de Kerkhoflaan is een bouwwerk dat je eerder in een Italiaans landschap zou verwachten dan in een windere noordelijke streek. Volgens de directeur van de begraafplaats bezit geen enkele andere Nederlandse begraafplaats een dergelijke arcade.

De arcade werd van 1884 tot 1887 gebouwd door de architect W.B. van Liefland en drukt de emancipatie van de katholieken aan het eind van de 19e eeuw uit. Een galerij als symbool voor de erkenning van hun geloof na een lange tijd van onderdrukking. En tegelijk ook een monument voor de financiële opbloei van de ondernemers van katholiek Den Haag.

De geschiedenis van de stichting van de begraafplaats lag vele katholieken ten tijde van de bouw van de arcade nog vers in het geheugen.

In 1827 was door de overheid bepaald dat er voortaan buiten de stadscentra begraven moest worden. Het begraven in een kerk, zoals men vroeger gewoon was, werd verboden. Iedere gemeente diende vòr 1 januari 1928 een begin te maken met de aanleg van een algemene begraafplaats buiten de stad.

De gemeente Den Haag maakte geen haast. Een jaar te laat was het eerste graf beschikbaar in de duinen ten noordwesten van Den Haag. De katholieken mochten, als zij dat wilden, een afzonderlijk deel van deze algemene begraafplaats in gebruik nemen. Maar hiermee namen zij geen genoegen: ze wilden een eigen rooms-katholieke begraafplaats.

Toestemming

In maart 1828 kregen de katholieken en andere godsdienstige gezindten officieel toestemming eigen begraafplaatsen aan te leggen. Volgens een latere bepaling moesten de katholieken echter wel twee maal betalen voor één maal begraven: per graf moesten ze zowel aan de katholieke begraafplaats als aan de algemene begraafplaats betalen.

Het initiatief voor een eigen begraafplaats ging voornamelijk uit van de pastoors van de vier katholieke kerken die Den Haag in die tijd rijk was. Tussen de zogenaamde

Vinkenbaan en de Algemene Begraafplaats vond men een betaalbaar stuk grond. Voor de financiering werd een beroep gedaan op de Haagse katholieke burgerij door middel van een pamflet met de wervende tekst 'Ziet daar dan, waarde Catholijken! Wederom eenen groote stap voorwaarts gedaan in den herlevenden bloei van onze voorvaderlijke Eeredienst; ziet daar den weg gebaad tot het daarstellen van een' heiligen grond, onze gezamenlijke rustplaats, de laatste, welke wij allen zullen betrekken, om daar eenparig den grooten dag der algemene verrijzenis te verbeiden'. Een slepende kwestie werd de ruzie met het gemeentebestuur over de bestrating van de Kerkhoflaan. De gemeente weigerde deze om financiële redenen van plaveisel te voorzien. De Algemene Begraafplaats ondervond hiervan geen hinder omdat deze nog via een andere weg te bereiken was. De katholieken zochten het hoger op en schreven een pittige brief aan de Koning, die gevoelig bleek voor hun argumenten. In 1836 werd met de gemeente een overeenkomst gesloten over de bestrating en het tolgeld van de Scheveningseweg.

Gratis graf

Arme katholieken, die geen begrafenis konden betalen, kregen een gratis graf. In de boeken werden zij bijgeschreven met de vermelding 'klasse der behoeftigen'. Een van initiatiefnemers tot de begraafplaats, pater Lochman, gaf op zijn doodsbed te kennen in deze klasse begraven te willen worden; hij was dit ook min of meer verplicht tegenover zijn orde. Maar na zijn dood besliste men anders: een zo belangrijk man kon men toch niet in een dergelijk graf leggen.

De katholieke architect A. Tollus was ook vanaf het prille begin bij de stichting van de begraafplaats betrokken. Hij ontwierp in 1837 de kapel op de begraafplaats, die nu eveneens op de monumentenlijst staat en waaronder de Haagse geestelijkheid wordt begraven.

Eind 19e eeuw versterkte de positie van de Haagse katholieken zich. Met name de middenstand werd maatschappelijk gezien een invloedrijke groep. De begraafplaats was aan uitbreiding toe. Voor de financiering be-

sloot het bestuur het zogenaamde Princen-Vinckenhuis met bijbehorend terrein te verkopen. De architect W.B. van Liefland (1857-1919) ontwierp de uitbreiding, waarvan een gedeelte is uitgevoerd. Van Liefland bekleedde een aantal belangrijke posities in het maatschappelijk leven. Hij was voorzitter van de katholieke kieskring en als zodanig lid van de gemeenteraad.

De ruim 100 meter lange arcade was een van Lieflands eerste bouwwerken. Hij werkte toen vooral in neostijlen, met name neo-renaisance. Van 1899 tot 1907 zou hij met een andere bouwstijl, de art nouveau, het gezicht van het mondaine Scheveningen bepalen. De oude Scheveningse pier, de Oranje galerij, het Palace Hotel en het Circus Cascade zijn onder andere van zijn hand.

De galerij op de begraafplaats is een samenraapsel van allerlei bouwstijlen en architectonische elementen. Een beetje renaissance, romaanse kunst en byzantijnse ornamenten. Onder deze exotische architectuur kon men begraven worden in grafkelders voor 6, 12 en zelfs enkele voor 48 lijken. In 1885 — dus nog voor de voltooiing — zakte de eerste bewoner van deze luxe graf galerij naar beneden: Maria Cornelia van de Poel. In de oude grafregisters van de arcade lezen we onder de daarop volgende jaren namen van rijke katholieke Haagse families: Krul, Dreesman, Peek, Smulders en Kaiser. Vele graven zijn in de loop der jaren weer geruimd. Geruchten dat de begraafplaats 'vol' is, zijn niet waar — ook onder de galerij is nog plaats, maar er zijn, zoals overigens op de hele begraafplaats, uitsluitend familiegraven.

Op de hoeken en in het midden van de arcade zijn koepels. In de rand van de middenkoepel staat een spreuk uit Korinthis 15:56: 'De spreuk des doods is de zonde; de kracht der zonde de Wet'. In de overgang van de vierkante ruimte naar de ronde koepel zijn dragende figuren in de vorm van monsters aangebracht, gemaakt door de beeldhouwer E.A.F. Bourgonion.

Bij de opgang naar de middenkoepel ontdekten we verborgen achter forse coniferen twee stenen met inscriptie. Jaartallen, opdrachtgevers en architect staan hierop uitvoerig in het Latijn vermeld.